

Úvodník

Juraj Odorčák

Juraj Jakubisko svoj trinásty film nazval *Nejasná správa o konci sveta*.^[1] Vo filme, ktorý sa odohráva na hranici všetkého, vystupuje istý Semek (rolu stvárnil Vladimír Jarovský). Semek je najprv dedinsky blázon, až potom poučený básnik. V čase najväčšej krízy chlácholí hlavných hrdinov a divákov slovami: „Rozum je tu na to, aby vášňam dával dôvody“.^[2] V prípade Semeka to znamená frenetické mávanie ošúchaným vydaním *Les Prophéties* od Michaela de Nostradame.

Vágne predpovede nemusia viesť k vágnym vášňam, avšak mnohokrát predznamenávajú nejasný úsudok a konflikt v záveroch. Vo výnimočnom čase sa niektorí naši italofónni a frankofónni kolegovia sporia o význam výrazu biopolitika.^[3] Anglofónni myslitelia sa zase učia počítať riziká.^[4] Nemeckí filozofi vyzývajú na dôveru v systém.^[5] Slavoj Žižek poskytuje rozhovory.^[6]

Tak ako ostatní, ani filozofi nie sú odolní voči rozprave o metóde. Metodické myslenie sa snaží vyhnúť subjektívnym skresleniam. Jedným z kognitívnych skreslení je preferencia statusu quo. Odhadovanie dlhodobých dôsledkov našich rozhodnutí je limitované epistemologickými nejasnosťami. Predpoveď nie je fakt. Epistemologické nejasnosti preto zvyšujú náročnosť rozhodnutia. Zvýšenie náročnosti rozhodnutia znižuje životný komfort. Ohrozenie životného komfortu potom vedie k výberu konformného rozhodnutia. Ľudia teda inštinktívne túžia po obvyklosti a takáto vášeň je niekedy tak silná, že nám neumožňuje rozhodnúť sa pre možnosť, ktorá je správna ale nezvyčajná. O psychologických dôvodoch skreslenia statusu quo prebieha akademická diskusia.^[7] Podľa niektorých filozofov toto skreslenie spôsobuje neefektívnosť inštitúcií a nerozumné reakcie jednotlivcov na neobvyklé životné situácie.^[8] Riešenie tohto problému spočíva v racionálnej empatii:

Chyby statusu quo sa dopúšťame vtedy, keď nedokážeme pochopiť, že nie sme schopní ostatným zdôvodniť, prečo odmietame akúkoľvek zmenu.

Rovnaký postup by mal ale platiť aj vtedy, keď sa chceme ochrániť pred úplne opačnou vášňou rozumu.

To je, aspoň dúfam,^[9] jasná správa.

Literatúra

BOSTROM, N. – ORD, T.: The reversal test: eliminating status quo bias in applied ethics. In: *Ethics*, roč. 116, 2006, č. 4, s. 656-679.

BROADBENT, A.: Thinking rationally about coronavirus COVID-19. In: *Daily Nous: News for and About the Philosophy Profession*, 9. 3.2020. URL:

<https://dailynous.com/2020/03/09/thinking-rationally-coronavirus-covid-19-guest-post-alex-broadbent/>

EIDELMAN, S. – CRANDALL, C.S. (2012): Bias in favor of the status quo. In: *Social and Personality Psychology Compass*, roč. 6, 2012, č. 3, s. 270-281.

HUŠEK, V.: Dozrávání k optimismu. In: *Ostium*, roč 3, 2007, č. 1. URL:

<http://ostium.sk/language/sk/dozravani-k-optimismu/>

JAKUBISKO, J.: *Nejasná zpráva o konci světa*. Česko: J&J Jakubisko Film a Česká televize 1997.

KŘÍŽ, J. P.: O konci světa, lidskosti a konci lásky. In: *Film a doba*, roč. 43, 1997, č. 1-2, s. 84-86.

FOUCAULT, M. – AGAMBEN, G. – NANCY, J. L. – ESPOSITO, R. – S. BENVENUTO, S. – DWIVEDI, D. – MOHAN, S. – RONCHI, R: Coronavirus and philosophers. In: *European Journal of Psychoanalysis a Antinomie*, 2020. URL <https://www.journal-psychoanalysis.eu/coronavirus-and-philosophers/>

NENNEN, H. U. Interview by WOIGT, W.: Karlsruher Philosophie-Professor rät angesichts von

Corona zu Gelassenheit. In: *Badische Neueste Nachrichten*, 15.3.2020. URL: <https://bnn.de/lokales/karlsruhe/corona-philosophie-professor-heinz-ulrich-nennen-kit-raet-zu-gelassenheit>

SLAVKOVSKÝ, R. – TAVEL, P.: Optimistická a pesimistická koncepcia života. In: *Ostium*, roč. 1, 2005, č. 2. URL: <http://ostium.sk/language/sk/optimisticka-a-pesimisticka-koncepcia-zivota/>

ŽIŽEK, S. Interview by NASH, CH.: What I like about coronavirus. In: *Spectator USA*, 14.3.2020. URL: <https://spectator.us/like-about-coronavirus-slavoj-zizek/>

P o z n á m k y

[1] JAKUBISKO, J.: *Nejasná zpráva o konci světa*. Česko: J&J Jakubisko Film a Česká televize 1997.

[2] KRÍŽ, J. P.: O konci světa, lidskosti a konci lásky. In: *Film a doba*, roč. 43, 1997, č. 1-2, s. 86.

[3] FOUCAULT, M. – AGAMBEN, G. – NANCY, J. L. – ESPOSITO, R. – S. BENVENUTO, S. – DWIVEDI, D. – MOHAN, S. – RONCHI, R.: Coronavirus and philosophers. In: *European Journal of Psychoanalysis a Antinomie*, 2020. URL

<https://www.journal-psychoanalysis.eu/coronavirus-and-philosophers/>.

[4] BROADBENT, A.: Thinking rationally about coronavirus COVID-19. In: *Daily Nous: News for and About the Philosophy Profession*, 9. 3.2020. URL:

<https://dailynous.com/2020/03/09/thinking-rationally-coronavirus-covid-19-guest-post-alex-broadbent/>.

[5] NENNEN, H. U. Interview by WOIGT, W.: Karlsruher Philosophie-Professor rät angesichts von Corona zu Gelassenheit. In: *Badische Neueste Nachrichten*, 15.3.2020. URL:

<https://bnn.de/lokales/karlsruhe/corona-philosophie-professor-heinz-ulrich-nennen-kit-raet-zu-gelassenheit>.

[6] ŽIŽEK, S. Interview by NASH, CH.: What I like about coronavirus. In: *Spectator USA*, 14.3.2020. URL: <https://spectator.us/like-about-coronavirus-slavoj-zizek/>.

[7] EIDELMAN, S. – CRANDALL, C.S. (2012): Bias in favor of the status quo. In: *Social and Personality Psychology Compass*, roč. 6, 2012, č. 3, s. 271, s. 270-281.

[8] BOSTROM, N. – ORD, T.: The reversal test: eliminating status quo bias in applied ethics. In: *Ethics*, roč. 116, 2006, č. 4, s. 660.

[9] SLAVKOVSKÝ, R. – TAVEL, P.: Optimistická a pesimistická koncepcia života. In: *Ostium*, roč. 1, 2005, č. 2. URL: <http://ostium.sk/language/sk/optimisticka-a-pesimisticka-koncepcia-zivota/> ; HUŠEK, V.: Dozrávání k optimismu. In: *Ostium*, roč 3, 2007, č. 1. URL: <http://ostium.sk/language/sk/dozravani-k-optimismu/>.

Mgr. Juraj Odorčák, PhD.

Katedra filozofie a aplikovanej filozofie

FF UCM v Trnave

Nám. J. Herdu 2

917 01 Trnava

e-mail: juraj.odorcak@ucm.sk

Cover © Marco Tirelli - z výstavy v Galerii súčasného umění a architektury, Dom umění České Budějovice. Foto: Silvia Čúzyová